

Peter Kalenský: PREŠOV´89

Vernisáž výstavy fotografií v Univerzitnej knižnici PU pri príležitosti 30. výročia Nežnej revolúcie

Udalosti Novembra 1989 si *Univerzitná knižnica Prešovskej univerzity v Prešove* (UK PU) pripomína viacerými podujatiami – besedami či výstavami. Medzi najsignifikantnejšie z nich patrí výstava známeho prešovského amatérskeho fotografa *Petra Kalenského*, ktorý začal fotografovať ešte ako pionier (fotoaparátom Pionýr). Venoval sa najmä fotografii prírody, študentského divadla, športu a tiež reportážnej fotografii. Publikoval v dennej tlači, kalendároch, časopisoch a fotopublikáciách. Počas štúdia na *Vysokej škole veterinárskej v Košiciach* viedol fotografický krúžok. Zúčastňoval sa fotografických amatérskych a študentských súťaží od okresnej po celoslovenskú úroveň. Zručnosti z fotografie pri nízkej hladine svetla nadobudnuté na festivaloch študentského divadla *Akademický Prešov* uplatnil aj pri fotografovaní zhromaždení v novembri a decembri 1989 v Prešove (od 24.11. do 20.12.1989), z ktorých fotografie sú vystavené v UK PU. Viaceré z nich už boli použité v rôznych publikáciách venovaných novembrovým udalostiam ´89. Fotovýstava bola sprístupnená v UK PU už 4. 11. 2019, no jej slávnostné otvorenie sa udialo v utorok 12. novembra 2019 o 16-tej hodine – symbolicky v deň 10. výročia odhalenia sochy *Prešovská sloboda* od sochára *Jara Drotára*, ktorá pripomína Nežnú revolúciu v areáli *Prešovskej univerzity*.

Na úvod vernisáže vystúpil *Peter Haľko*, riaditeľ UK PU, ktorý vo svojom príhovore priblížil novembrové udalosti z pozície jeho priameho účastníka – študenta, akých vtedy boli v celom Československu tisíce. Ako uviedol, Prešov zareagoval na novembrové udalosti roku 1989 relatívne rýchlo, čo sa prejavilo skorým vznikom *Študentského hnutia (štrajkového výboru)* a *Občianskeho fóra*, neskôr zmenené na VPN – *Verejnosť proti násiliu (koordinálny výbor)*. Obidva výbory začali okrem iných aktivít promptne organizovať aj rôzne protestné zhromaždenia (mítingy). Na fotografiách P. Kalenského sú zachytené viaceré z nich, či už študentské a verejné zhromaždenia v centre mesta alebo zhromaždenia v mestskej hale. *P. Haľko* pripomenul, že tvárou Nežnej revolúcie v Prešove bol *Mikuláš Laš* (herec *Ukrajinského národného divadla*), ktorý bol moderátorom väčšiny týchto zhromaždení. UK PU touto výstavou vzdáva hold nielen jemu, ale najmä občianskym či študentským aktivistom – osobnostiam prešovského Novembra, ako aj všetkým Prešovčanom, ktorí sa aktívne zapojili do udalostí na sklonku roku ´89 a stali sa tak neoddeliteľnou súčasťou Nežnej revolúcie.

Vernisáž pokračovala hudobným programom *Jána Jendrichovského* (absolventa FF PU), ktorý svojím osobitým, emotívnym štýlom interpretoval na akordeóne jednu z najpôsobivejších piesní *Karla Kryla: Morituri te salutant* – skladbu, ktorou Kryl začínal svoje prvé koncerty po návrate do Československa.

Výstavu slávnostne otvorila prorektorka Prešovskej univerzity *Ivana Cimermanová*, ktorá vo svojom príhovore vyzdvihla úlohu študentov v Nežnej revolúcii a ocenila aktivitu prešovských fakúlt, resp. ich študentov a pedagógov, počas pamätných revolučných dní. Vyjadrila presvedčenie, že nádeje z Novembra boli aspoň čiastočne pretavené do reality. Poďakovala sa osobnostiam prešovskej Nežnej revolúcie, ktorí prišli na vernisáž – *Peter Rázus*, *Ľudo Petraško*, *Peter Lieskovský* (členovia VPN) a *Miro Ondirko* (šéfredaktor študentských novín *Prešovská zmena*), aby priblížili študentom revolučné udalosti. Poukázala tiež na to, že Prešovská univerzita si

30. výročie týchto udalostí pripomína viacerými akciami (<https://www.unipo.sk/aktuality/33846/>), aby odkaz 17. novembra pretrvával aj naďalej.

Na vernisáži sa zúčastnilo viacero osobností. Za všetkých prehovoril Ľ. Petraško, ktorý početnému auditóriu (skladajúcemu sa najmä zo študentov a učiteľov Filozofickej fakulty PU) priblížil začiatky Nežnej revolúcie v Prešove, vznik VPN a jeho fungovanie, organizovanie mítingov a celkovo novembrovú atmosféru nielen v Prešove a vtedajšom Československu, ale prepojil ju s udalosťami prebiehajúcimi v tej dobe vo východnej Európe. Auditóriu priblížil najmä prvý mesiac prešovskej Nežnej revolúcie zobrazený na vystavených fotografiách – počnúc prvým študentským protestom v centre mesta (24. novembra), cez generálny štrajk, sviečkovú demonstráciu, zbierku na pomoc Rumunsku, míting s Václavom Havlom a Milanom Kňažkom v mestskej hale až po štedrovečernú polnočnú omšu.

Nasledoval príhovor autora výstavy *Petra Kalenského*, v ktorom so skromnosťou sebe vlastnou odmietol akúkoľvek hrdinskú úlohu pri vzniku fotografií, aj keď najmä v prvých dňoch revolúcie bolo fotografovanie protištátnych protestných zhromaždení spojené so značným rizikom, čo v prípade revolučného neúspechu by určite znamenalo negatívne dopady na jeho osobný aj profesionálny život. *P. Kalenský* priblížil viaceré z prezentovaných fotografií a rôzne osobnosti i udalosti a okolnosti, za ktorých vznikali.

Po tomto príspevku odznela v podaní *J. Jendrichovského* gitarová verzia pesničky *Jara Filipa – Do batôžka*, ktorá (ako upozornil interpret) až prekvapujúco neprijemne prepája prednovembrovú dobu s tou dnešnou.

Na záver oficiálnej časti vernisáže *P. Haľko* poďakoval prítomným za účasť na vernisáži a zároveň ich pozval nielen na prezretie fotografií, ale aj výstavy publikácii s „novembrovou“ tematikou z fondu UK PU a najmä autentických dokumentov z Nežnej revolúcie, ktoré pripravila Univerzitná knižnica PU a vhodne dopĺňali fotovýstavu.

V neoficiálnej časti vernisáže dominovala neformálna diskusia s prítomnými priamymi účastníkmi prešovského novembra '89, ktorí spomínali na novembrové udalosti a najmä na ich protagonistov, ktorými boli nielen aktivisti ako *Ján Kravec*, *Dana Straková*, *Mária Olejníková*, *Peter Burda*, *Anton Bartunek*, *Alojz Zaduban*, *Juraj Krihovský*, *Valéria Kupčáková*, *Mikuláš Laš*, *Štefan Poliak*, *Pavol Durkot*, *Jozef Veverka*, *Ivan Benko*, *Milan Tomaník*, *Peter Himič*, *Tibor Búza*, *Jaroslav Rezník ml.*, *Jozef Puchala*, *Jozef Muránsky*, *Miloš Tuhrinský*, *Rudolf Petrovič*, *Karel Fröhlich*, *Daniel Hutňan*, *Jozef Gomolčák* (a mnohí ďalší), ale aj hudobníci, ako *Edo Kléna* či *Mloci*. Žiaľ, viacerí z nich už nie sú medzi nami, čo pripomenul *P. Lieskovský*, pričom ich nazval „duchovia novembra“. Všetkým im patrí naša vďaka a rešpekt.

Vernisáž výstavy fotografií *Petra Kalenského* bola dôstojnou spomienkou na 30-te výročie Nežnej revolúcie a ukázala, že revolúcia prebiehala nielen v Prahe a Bratislave, ale aj v regiónoch a mestách, akým je Prešov. Ukázala, že ani v dnešných prazvláštnych časoch nemusíme hľadať pseudohistorické udalosti, ale že tu máme stále aktuálne „stopy“ nedávnej histórie ako dôležitú súčasť nášho súčasného bytia, na ktorú môžeme byť právom hrdí.

Ing. Peter Haľko

Foto z novembra '89: Peter Kalenský

Foto z vernisáže: @petinoh + UK PU